Miljölagstiftning
som berör Svenska kyrkans miljödiplomering

Nedan redovisas den miljölagstiftning som berör Svenska kyrkans arbete med hållbar utveckling. Redovisningen är kapitelindelad enligt standarden i Svenska kyrkans miljödiplomering.
I ett inledande avsnitt beskrivs den viktigaste svenska miljölagstiftningen.

Allmänt om miljölagstiftning

Miljöbalken

Miljöbalken (1998:808) är den viktigaste miljölagen och balken utgör grund för huvuddelen av miljölagstiftningen. Målet med miljöbalken (kapitel 1) är att främja en ekologiskt hållbar utveckling. I kapitel 2 finns ett antal allmänna hänsynsregler som alla som bedriver en verksamhet som kan ha miljöpåverkan har en skyldighet att följa. Hänsynsreglerna handlar bl a om:
* Kunskap om verksamhetens miljöpåverkan
* Försiktighet så att verksamheten inte medför skada för hälsa eller miljö
* Hushållning med råvaror och energi, med prioritering av förnybara råvaror och energislag
* Produktval – minst skadliga kemikalier ska väljas

Sök lagtexterna i sin helhet på notisum.se
Om du vill läsa de lagar och förordningar som det hänvisas till i den här förteckningen så gör du enklast så här:
* Gå in på www.notisum.se
* Klicka på ”Sök”
* Skriv in namnet på lagen eller SFS-numret (tex 1998:808 för Miljöbalken) och klicka OK.
* Klicka på länken [Fulltext] för att läsa hela texten.

Alla som bedriver verksamhet med miljöpåverkan har skyldighet att genom så kallad *egenkontroll* planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga skada på människors hälsa eller miljön (26 kapitlet 19 §). För verksamheter som är anmälnings- eller tillståndspliktiga (gäller främst krematorier) gäller även *Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll*. Tillståndspliktiga verksamheter (krematorier) ska enligt 26 kapitlet 20 § miljöbalken en gång per år lämna in en miljörapport till länsstyrelsen eller kommunen. I miljöbalken finns också särskilda bestämmelser om miljöfarlig verksamhet, kemiska produkter, avfall, vattenverksamhet med mera. Vissa av dessa bestämmelser tas upp nedan.

Annan miljölagstiftning

Det finns lagregler om miljö och hälsa också i ett flertal andra lagar.
Några av de viktigare är:
* *Arbetsmiljölagen (1977:1160)* om arbetsmiljö
* *Strålskyddslagen (1988:220)* om radioaktiv strålning
* *Tobakslagen (1993:581)* om bruk av tobak
* *Livsmedelslagen (2006:804)* om livsmedelshantering
* *Skogsvårdslagen (1979:429)* om naturhänsyn i skogsbruket

Förordning om vattenförvaltning

Mer information
Vattenmyndigheterna

Många församlingars verksamhet påverkas direkt eller indirekt av det åtgärdsprogram som vattenmyndigheten har fastställt enligt *Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön* för att bibehålla god vattenkvalitet i sjöar, vattendrag och i grundvattnet. I åtgärdsprogrammen anges vilka åtgärder som behöver vidtas, när detta ska ske samt vilken myndighet eller kommun som behöver vidta respektive åtgärd. Åtgärderna är väsentligen av karaktären utredning och framtagande av föreskrifter, men kommer i ett senare skede att leda till krav på konkreta åtgärder för olika verksamheter som påverkar vattenkvaliteten.	
EU-lagstiftning	
Allt mer lagstiftning som gäller i Sverige beslutas numera i Bryssel. Så kallade direktiv ska infogas i svensk lagstiftning men om EU beslutar om förordningar gäller dessa direkt i EU:s alla länder. Viktigare EU-förordningar på miljöområdet är: * *Reach-förordningen om registrering, utvärdering och tillståndsprövning av kemikalier* * Ett antal förordningar om livsmedelskontroll och foder	
Detaljföreskrifter som berör Svenska kyrkans miljödiplomering	
I. Kyrkans liv och verksamhet	
Fysisk och psykosocial arbetsmiljö	
Regler om arbetsmiljö finns i *Arbetsmiljölagen (1977:1160)* samt ett stort antal föreskrifter från Arbetsmiljöverket. De viktigaste reglerna i Arbetsmiljölagen är regeln om arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön samt kravet på systematiskt arbetsmiljöarbete (3 kapitlet 2 och 2a §§). Arbetsmiljöreglerna berörs inte närmare här. En god vägledning till de viktigaste reglerna finns i ”Den goda arbetsplatsen”.	**Mer läsning** Den goda arbetsplatsen - en väg till hållbar utveckling, Göteborgs stift. Beställning: Karlstads stift.
II. Förvaltning och ekonomi	
Inom detta område finns inga lagkrav som har direkt betydelse för miljöarbetet.	
III. Kyrkans byggnader	
Energideklaration av byggnader	
Lag (2006:985) om energideklaration för byggnader ställer krav på energideklaration av flertalet byggnader. I energideklarationen ingår en inventering av byggnadens energiprestanda, d.v.s. hur mycket energi som åtgår vid drift av byggnaden. Av Svenska kyrkans byggnader omfattas flertalet byggnader. Följande byggnader är dock undantagna enligt *2 § Förordning (2006:1592) om energideklaration för byggnader*: * Byggnader som i huvudsak används till andakt eller religiös verksamhet (kyrkor m.m.) * Ekonomibyggnader med lågt energibehov inom skogs- och jordbruksnäring * Fristående byggnader mindre än 50 kvm	

Sotning och brandskyddskontroll	
3 kap 4 § Lag (2003:778) om skydd mot olyckor ställer krav på sotning och brandskyddskontroll. Närmare regler finns i *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2014:6) om rengöring (sotning) och brandskyddskontroll*. Här framgår att kravet på sotning och brandskyddskontroll gäller för: * värme-, varmvatten-, varmlufts- och ångpannor * köksspisar, ugnar och andra jämförbara eldstäder * lokaleldstäder * imkanaler Sotning och brandskyddskontroll ska ske med vissa fastställda intervall.	**Sotning** MSB
Besiktning av oljecisterner	
Oljecisterner för diesel- och eldningsolja ska läckage besiktigas med visst intervall, normalt vart 6:e eller 12:e år. Se 8 kapitlet i *Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2003:24) om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor*. Observera att det krävs tillstånd för hantering av brandfarlig vara vid lagring av mer än 500 liter bensin inomhus (3000 liter utomhus) och mer än 10 m^3 diesel/eldningsolja inomhus (50 m^3 utomhus). Detta enligt 2 kap *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter (MSBFS 2013:3) om tillstånd till hantering av brandfarliga gaser och vätskor*.	**Oljecisterner** www.naturvardsverket.se och Tillstånd till hantering av brandfarliga varor (MSB)
Ventilationskontroll	
Enligt 5 kap *Plan- och byggförordningen (2011:338)* och föreskrifter från Boverket *(BFS 2011:16)* ska ventilationssystem funktionskontrolleras innan de tas i bruk, och sedan återkommande kontrolleras med vissa intervaller (3-6 år beroende på vilken typ av lokal det är och typ av ventilation). Byggnadsnämnden har tillsyn över att kontrollen utförs.	**Ventilationskontroll (OVK)** Boverket
Bevattning och dagvatten	
Användning av dagvatten för bevattning kräver inget särskilt tillstånd. Uttag av bevattningsvatten från sjöar och vattendrag (ytvatten) är däremot normalt tillståndspliktig eller anmälningspliktig vattenverksamhet enligt *11 kapitlet Miljöbalken (1998:808)* samt *19 § Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet* liksom vattenuttag från brunn. Om det är uppenbart att inga allmänna eller enskilda intressen skadas krävs inte tillstånd. Tillstånd för uttag av ytvatten söks hos miljödomstolen medan anmälan antingen görs till länsstyrelsen eller kommunen beroende på vilken av myndigheterna som är tillsynsmyndighet. Även vissa dagvattenanläggningar kan vara anmälningspliktiga, som fördröjningsmagasin eller våtmarker. Rådgör med den kommunala miljönämnden.	
Urinseparering	
Enligt *13-14 §§ Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd* behöver nya avloppsanläggningar tillstånd eller ska anmälas till kommunens miljönämnd innan de tas i bruk eller ändras på ett väsentligt sätt. Ansökan görs från den kommunala miljönämnden.	

Olje- och fettavskiljare	
Kommun eller länsstyrelse kan med stöd av *Miljöbalken (1998:808)* ställa krav på att oljeavskiljare eller fettavskiljare installeras om det bedöms nödvändigt för att skydda miljön.	
Värmeåtervinning och energieffektivitet	
För nya lokaler finns krav på energihushållning i *9 kapitlet till Boverkets Byggregler*, *BFS 2011: 6*, bland annat avseende ventilationssystem och energieffektivitet. I vissa fall ställs krav på värmeåtervinning av ventilationsluften. Enligt punkt 9.2 får byggnadens specifika energianvändning högst uppgå till 105, 90, 70 respektive 65 kWh per kvadratmeter golvarea beroende på i vilken klimatzon byggnaden är belägen, med lägst krav i klimatzon I och störst i klimatzon IV. För eluppvärmda byggnader gäller lägre värden, 85, 65, 50 respektive 45 kWh/kvm. Dessa värden gäller sedan 15 december 2016.	
Installationer	
Boverkets byggregler (BFS 2011: 6) ställer även effektivitetskrav på värme-, kyl- och luftbehandlingsinstallationer. Enligt punkt 9.5 ska dessa installationer vara utformade så att de ger god verkningsgrad under normal drift.	
Rivning av byggnader	
Rivningslov eller anmälan om rivning krävs oftast enligt *9 kapitlet Plan- och bygglagen (2010:900)* för att riva byggnader eller del av byggnad. Till lovansökan eller anmälan fogas en kontrollplan som närmare redovisar hur rivningsmaterialet kommer att hanteras. Syftet med rivningslov/anmälan är bland annat att främja återbruk av byggmaterial och ett tillförlitligt omhändertagande av farliga ämnen. Om en åtgärd kräver rivningslov eller anmälan måste byggnadsnämnden ge startbesked innan åtgärden får utföras.	**Rivningslov** www.boverket.se
IV. Kyrkogårdar och markanläggningar	
Ogräsbekämpning	
I *2 kap 33 § Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel* stadgas att den som överväger att använda växtskyddsmedel ska välja den metod eller det medel som är minst skadligt för människors hälsa och miljön. I *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2014:42) om integrerat växtskydd* framgår att den som överväger att använda växtskyddsmedel i första hand ska använda förebyggande metoder för att hålla tillbaka skadegörare, ogräs och övrigt som kan motivera en växtskyddsåtgärd. Om kemiska växtskyddsmedel ska användas måste i många fall tillstånd sökas eller en anmälan ske till kommunens miljönämnd senast 4 veckor före spridning. Tillstånd krävs bland annat vid spridning i parker och trädgårdar dit	

allmänheten har tillträde, på vägområden samt på grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor samt på ytor av asfalt eller betong eller andra hårdgjorda material. Vidare krävs tillstånd för spridning inom skyddsområde för vattentäkt. Anmälan krävs vid spridning i andra områden större än 1 000 kvadratmeter där allmänheten fritt får färdas. Detta framgår av *2 kap 40-41 §§ i Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel* samt *Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel*. Enligt samma författningar finns bland annat krav på att anslag sätts upp minst en vecka före spridning, samt om skyddsavstånd vid spridning. Endast sådana medel som är godkända av Kemikalieinspektionen får användas. Enligt 5 kap i *NFS 2015:2* ska växtskyddsmedel som används i yrkesmässig spridning lagras i ett invallat utrymme eller invallad behållare, med möjlighet till uppsamling av läckage eller spill. Den som yrkesmässigt använder växtskyddsmedel ska *enligt 2 kap 56 § Förordning om bekämpningsmedel* dokumentera varje användning av växtskyddsmedel genom att ange syfte med bekämpning, skyddsavstånd vid spridning med mera.	
Kompostering av organiskt avfall	
Enligt *29 kap 31 § Miljöprövningsförordningen (2013:251)* gäller anmälningsplikt för anläggning för biologisk behandling av annat avfall än farligt avfall, bland annat om den tillförda mängden park- och trädgårdsavfall är större än 50 ton men högst 18 750 ton per kalenderår (i så fall krävs tillstånd enligt *29 kap 65 §* *Miljöprövningsförordningen*). Anmälan ska ske till kommunens miljönämnd, ansökan om tillstånd göras till länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.	
Utsmyckningsblommor	
Vissa vildväxande blommor är fridlysta med stöd av *8 kapitlet Miljöbalken (1998:808)*. Somliga är fridlysta i hela landet enligt *7-9 §§ Artskyddsförordningen (2007:845)* medan andra kan vara fridlysta av länsstyrelsen för det egna länet. Observera att alla orkidéer är fridlysta i hela landet.	**Mer information** Länsstyrelsens miljöenhet Fridlysta växter och djur i Sverige, Naturvårdsverket
Kvicksilverrening	
Av *32 kap 1 § Miljöprövningsförordningen (2013:251)* framgår att krematorieverksamhet är tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet. Tillstånd söks hos och prövas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.	
De viktigaste kraven i *Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll* är. 1. Dokumenterad fördelning av ansvaret för miljöfrågor. 2. Dokumenterade rutiner för driftkontroll av utrustning med mera. 3. Undersökning och bedömning av verksamhetens risker ur miljö- och hälsosynpunkt. 4. Att omgående underrätta tillsynsmyndigheten vid händelse som kan leda till	*Egenkontroll*

olägenhet för miljö eller hälsa. 5.Kemikalieförteckning, som ska uppta alla kemiska produkter och biotekniska organismer som hanteras i verksamheten och som kan innebära risker för hälsa eller miljö. För varje produkt ska anges namn, omfattning och användning, information om hälso- och miljöskadlighet och klassificering avseende hälso- eller miljöskadlighet.	
V. Varor och tjänster	
Leverantörskrav	
Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling gäller normalt inte för Svenska kyrkans församlingar och kyrkliga samfälligheter. I stället gäller upphandlingsbestämmelserna i *47 och 49 kapitlen* Kyrkoordningen.	
Inköp av kemikalier	
Försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen är två av de så kallade allmänna hänsynsreglerna i *2 kapitlet Miljöbalken (1998:808)*. Försiktighetsprincipen framgår av *2 kap 3 §*: ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.” Substitutionsprincipen (som numera benämns produktvalsregeln) framgår av *2 kap 4 §*: ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism.” Produktvalsregeln innebär att man normalt ska använda så ofarliga kemiska produkter som möjligt förutsatt att de uppfyller de funktionskrav som finns.	**Mer information** Prioriteringsguiden (PRIO) på Kemikalieinspektionens hemsida
Behov av kemikalier	
Enligt 6 § i *Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2011:19) om kemiska arbetsmiljörisker* ska de kemiska riskkällor som kan förväntas förekomma i verksamheten identifieras och förtecknas. En kemisk riskkälla är ett kemiskt ämne som kan medföra ohälsa eller olycksfall genom ämnets hälsofarliga egenskaper, temperatur, förmåga att minska syrgashalten i luften eller öka risken för brand, explosion eller annan farlig kemisk reaktion. Exempel från Svenska kyrkans verksamhet är drivmedel och motoroljor. Förteckningarna ska hållas lätt tillgängliga för arbetstagare som arbetar med eller på annat sätt kan komma i kontakt med någon av de kemiska produkterna. Bland annat avses säkerhetsdatablad (se nedan). Med kemisk produkt avses kemiska ämnen eller beredningar, men inte varor som innehåller kemiska ämnen. Ett rengöringsmedel eller diskmedel är en	

kemisk produkt medan till exempel batterier eller kläder betraktas som varor.	
Inköp	
Enligt artikel 31 i EU:s *Reach-förordning nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier* ska leverantörer lämna ut säkerhetsdatablad för alla kemikalier som är hälso- eller miljöfarliga. Av säkerhetsdatabladen framgår vilka egenskaper som gör kemikalierna farliga och vilka skyddsåtgärder som kan vidtas.	*Säkerhetsdatablad faktablad, Kemikalie-inspektionen*
Flamskydd	
Enligt *2 kap 2 § Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* är den som äger eller driver en verksamhet ansvarig för brandsäkerheten och att nödvändiga brandskyddsåtgärder vidtas. I ansvaret ingår att bedriva ett systematiskt brandskyddsarbete. Hur det går till beskrivs närmare i *Räddningsverkets allmänna råd (2004:3) om systematiskt brandskyddsarbete*. Den lösa inredningen och behovet av flamskydd är en faktor att beakta.	
Leksaker	**NYTT**
Barn kan vara extra känsliga för kemikalier och därför finns det särskilda regler för kemikalier i leksaker. Vissa ämnen i leksaker och andra varor för barn omfattas av förbud eller andra begränsningar enligt bilaga XVII till *Reach-förordningen*. Det gäller bland annat vissa ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar av mjukgjort material. Leksaker omfattas också av informationskravet för ämnen i varor som finns i artikel 33 i Reach-förordningen. Kravet innebär att den som säljer leksaker som innehåller mer än 0,1 % av ett ämne som finns på EU:s kandidatförteckning måste informera sina kunder om det. *EU:s leksaksdirektiv (2009/48/EG)* och *Kemikalieinspektionens föreskrifter KIFS 2008:2* innehåller många begränsningar för kemikalier i leksaker, bland annat gränsvärden för hur mycket som får läcka ut från olika slags material i leksaker, förbud mot 55 allergiframkallande doftämnen och särskilda gränsvärden för vissa kemikalier, till exempel för bisfenol A och flera flamskyddsmedel.	**Mer information** Kort om regler för kemikalier i leksaker, Kemikalieinspektionen
Livsmedel	
Alla anläggningar i livsmedelsföretag ska registreras. I tillägg till det gäller att vissa anläggningar där animaliska livsmedel bereds, behandlas eller bearbetas ska godkännas. Bestämmelserna finns i artikel 6.2 och 6.3 i *EU-förordning*	

852/2004, med närmare bestämmelser om vilka anläggningar som ska godkännas i artikel 4 i *EU-förordning 853/2004* (animaliska livsmedel). Viss enklare livsmedelsverksamhet ska varken godkännas eller registreras. Det finns en vägledning från Livsmedelsverket om Godkännande och registrering av livsmedelsanläggningar. Här framgår bland annat att det som främst styr är hur stor risk livsmedelshanteringen innebär, vilken organisation som finns och med vilken kontinuitet den sker. Även om verksamheten inte behöver registreras gäller grundkravet att de livsmedel som tillhandahålls ska vara säkra (artikel 14 i *EU-förordning 178/2002*). Kontakta kommunens miljökontor vid oklarheter.	
VI. Transporter och kommunikation	
Katalytisk avgasrening	
Regler om avgaser och buller från mobila maskiner och traktorer samt från småmotorer i bland annat gräsklippare och röjsågar finns i *Bilaga 1 till Förordning (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna maskiner*. Ökade avgaskrav har införts gradvis på olika produkter fram till 2014. Kraven innebär inte i sig att en viss teknik ska användas men i praktiken kan tillverkarna i många fall bli tvungna att förse nya fordon och arbetsredskap med katalysator.	
Däck	
I Bilaga XVII till *EU:s Reach-förordning* finns regler som begränsar halten av polycykliska aromatiska kolväten (s k HA-oljor eller PAH) i alla typer av däck. För regummerade däck gäller reglerna endast för slitbanan.	*HA-oljor*
VII. Övrig verksamhet	
Kemikaliehantering	
Regler om kemikaliehantering finns bland annat i *14 kapitlet Miljöbalken (1998:808)*, i ett antal förordningar samt i föreskrifter från Kemikalieinspektionen. Bestämmelser om *förvaring* av farliga kemiska produkter finns i *2 kapitlet Kemikalieinspektionens föreskrifter* (KIFS 2008:2) *om kemiska produkter och biotekniska organismer*. Hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter ska förvaras så att hälso- och miljörisker förebyggs. Det innebär bland annat att kemikalier vid lagring inomhus ska ske på skyddad plats så att risk för spill till dagvatten och avlopp förhindras och att lagring utomhus ska ske invallat och regnskyddat. Hälsofarliga kemiska produkter ska förvaras så att de är svåråtkomliga för småbarn och inte kan förorena livsmedel. Extra farliga kemiska produkter som bekämpningsmedel klass 1 och 2 ska förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem, de bör vara inlåsta. Information om ämnenas farlighet finns på deras säkerhetsdatablad.	

Avfallssortering	
Enligt *24 a-d och 25 §§ Avfallsförordningen (2011:927)* har hushåll och andra förbrukare en skyldighet att sortera ut förpackningar och returpapper samt elskrot ur sitt avfall och lämna dem för borttransport till de insamlings-/mottagningssystem som producenterna eller annan godkänd avfallstransportör tillhandahåller. För övriga avfallsslag där det finns producentansvar (däck, bilar) finns ingen uttrycklig insamlingsplikt, här ställs i stället krav på att producenterna informerar om gällande insamlingssystem.	*Producentansvar* **Mer information** Kommunens renhållningsavdelning eller avfallsentreprenör.
Blandat avfall	
Enligt *14 § Avfallsförordningen (*2011:927*)* ska brännbart avfall förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall. I *9 och 10 §§ Förordningen (2001:512) om deponering av avfall* finns förbud mot deponering av organiskt avfall och utsorterat brännbart avfall. Syftet med förbudet är att minska avfallsmängden som deponeras och att bättre ta tillvara på det material och den energi som finns i avfallet.	*Förbud mot deponering*
Farligt avfall	*Hantering av farligt avfall*

Regler om farligt avfall finns i *Avfallsförordningen (2011:927)*. I förordningens bilaga 4 framgår (markerat med asterisk (*) vad som räknas som farligt avfall. Exempel på farligt avfall är: * Oljeavfall * Lösningsmedelsavfall * Färg- och lackavfall * Lim- och fogmasseavfall * Köldmedia (CFC, HCFC och HFC) i kylar, frysar, luftkonditionering med mera * Kylar och frysar * Impregnerat trä * Miljöfarliga batterier t ex batterier som innehåller kvicksilver, bly eller kadmium * Elektriska och elektroniska produkter (vissa komponenter) * Uttjänta fordon (vissa komponenter) * Lysrör (innehåller kvicksilver) och glödlampor (innehåller bly) * Bekämpningsmedelsavfall Farligt avfall ska förvaras för sig så att det inte blandas ihop med annat avfall, det kan gärna vara inlåst. Olika slag av farligt avfall får inte heller blandas med varandra (16 §). Verksamhet där farligt avfall uppkommer ska föra anteckningar om mängden avfall som uppkommer, typ av avfall och vart avfallet transporteras (55 §). Man är också skyldig att kontrollera att transportör och mottagare av farligt avfall har de tillstånd som krävs för att få handskas med avfallet (53 §). Avsändaren av farligt avfall ska tillsammans med avfallsmottagaren upprätta ett särskilt transportdokument för varje transport (60 §). Normalt får avfall som inte utgörs av farligt avfall, bara transporteras av den som har särskilt tillstånd (36 §). I vissa fall gäller i stället anmälningsplikt, som vid transport för återvinning av avfall eller för avfall som uppkommit i egen verksamhet. Om de egna avfallsmängderna understiger vissa gränser (<50 ton eller 250 m3 per år) krävs inte ens anmälan (42 § och *föreskrifter från Naturvårdsverket, NFS 2005:3*). Farligt avfall i mindre mängd får också transporteras av verksamheten där avfallet uppkommit om man först gjort en anmälan till länsstyrelsen. Det gäller vid transport av mindre än 100 kg eller 100 liter farligt avfall per år. Vissa slag av farligt avfall kräver dock alltid tillstånd, bland annat kvicksilver (med undantag av hela lysrör och andra ljuskällor). (36 och 42 §§).	**Mer information** Kommunens miljöförvaltning eller länsstyrelsens miljöavdelning
Kompostering kök	

Enligt *45 § Avfallsförordningen (2011:927)* ska fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare som avser att uppmuntra kompostering av köksavfall anmäla detta till kommunen, i vissa fall kan det innebära en minskad renhållningsavgift.	**Mer information** Kommunens miljöförvaltning eller renhållningsavdelning
Kompostering trädgård	
Kompostering av trädgårdsavfall är inte lagreglerat annat än vid större mängder än 50 ton per kalenderår, se ”Kompostering av organiskt avfall” (sidan 5).	
Återanvändning eller återvinning av kontorsmaskiner	*Producentansvar för elskrot*
Regler om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter finns i *25-29 §§ Avfallsförordningen (2011:927)* samt i två andra förordningar och i föreskrifter från Naturvårdsverket. Avfall som innehåller eller utgörs av elektriska eller elektroniska produkter (kallas fortsättningsvis elskrot) ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall samt hanteras så att återanvändning eller återvinning underlättas (25 § Avfallsförordningen). Som elskrot räknas de flesta produkter med sladd eller batteri, men även glödlampor och lysrör. Elskrot räknas i många fall som farligt avfall (se ”Farligt avfall”) och bör betraktas som sådant vid hantering och avlämnande. För verksamheter som Svenska kyrkan skiljer sig reglerna åt vid avlämnande beroende på vilken typ av produkt det handlar om. Ska man lämna gamla el-produkter som vanligtvis används i hushåll får man antingen vända sig till ett återvinningsföretag eller mot en avgift lämna elavfallet på kommunens återvinningscentral. Produkter som normalt sett inte används i hushåll ska lämnas direkt till producenten när man köper en ny produkt med liknande funktion. Producenten har då rätt att ta ut en rimlig avgift.	**Mer information** Kommunens renhållningsavdelning eller avfallsentreprenör.
Sortering av byggmaterial	
Vissa typer av bygg- och rivningsavfall räknas som farligt avfall och ska omhändertas som sådant. Det gäller bland annat: * PCB i fogmassor och kondensatorer * Kvicksilver (kan finnas i automatiska brytare för trappbelysning, nivåvakter i avloppsbrunnar, termometrar och manometrar i panncentraler) * Asbest i bygg- och isolermaterial * Impregnerat virke * CFC (freoner) i vitvaror och isolering * Bly i kablar och gjutjärnsrörskarvar * Kvarlämnade oljor och kemikalier. Se Farligt avfall.	**Mer information** Kommunens renhållnings-avdelning eller avfallsentreprenör.